

Maankohoaminen | 5

Sulkeutuneet merenlahdet

TEHTÄVÄT/FAKTA / Taso 2

Maankohoaminen | 5

Sulkeutuneet merenlahdet

Korkearannikolla on järviä, joiden nimessä esiintyy sana lahti (vik) tai selkä (fjärd), vaikka ne eivät ole yhteydessä mereen. Miksiköhän?

1.

Katso karttaa ja pohdi kysymyksiä.

Voit pohtia asiaa itseksesi tai keskustella siitä muiden kanssa, mutta oikeita vastauksia ei tarvitse tietää.

Aikaa on noin 5 minuuttia.

- Löydätkö kartasta paikannimiä, jotka päättyvät sanaan selkä (fjärd), -saari (ö/holme) tai -salmi (sund)?
- Miksiköhän tällaisia järviä on?

2.

Lue sulkeutuneista merenlahdista kertova teksti.

Käytä omaa kehoasi tai luonnosta löytämäsi materiaalia ja näytä, miltä sulkeutunut merenlahti näyttää. Aikaa on noin 15 minuuttia.

3.

Näytä merenlahtesi muille ja kerro siitä.

Vastaa esittelyssä seuraaviin kysymyksiin:

- Miten Korkearannikon järvet ovat muodostuneet?
- Mistä tiedämme, että Korkearannikon järvet ovat ennen olleet merenlahtia?

Maankohoaminen | 5

Sulkeutuneet merenlahdet

Kuvassa oleva järvi oli aiemmin merenlahti. Kun maa kohosi merenpinnan yläpuolelle, lahti kuroutui irti merestä, ja siitä tuli järvi. KUVA: Erik Engstro

Oletko pannut merkille, että Korkearannikko ei ole kokonaan tasainen ja laakea alue? Kumpuilevalla rannikolla on korkeita vuoria, laaksoja sekä pieniä ja suuria painanteita. Nykyisin nämä painanteet ovat järviä, mutta aikaisemmin ne olivat osa merta. Tuolloin niitä kutsuttiin lahdeksi tai seliksi. Miten niiden yhteys mereen sitten oikein katkesi?

Viimeisen jääkauden aikana koko Suomea ja Ruotsia peitti paksu jääkerros. Raskas mannerjää painoi maankuorta alaspäin melkein tuhat metriä. Suuri osa maasta oli pitkälti merenpinnan alapuolella. Kun mannerjäätikkö alkoi sulaa, jään aiheuttama paine pieneni ja maa alkoi kohota taas ylöspäin.

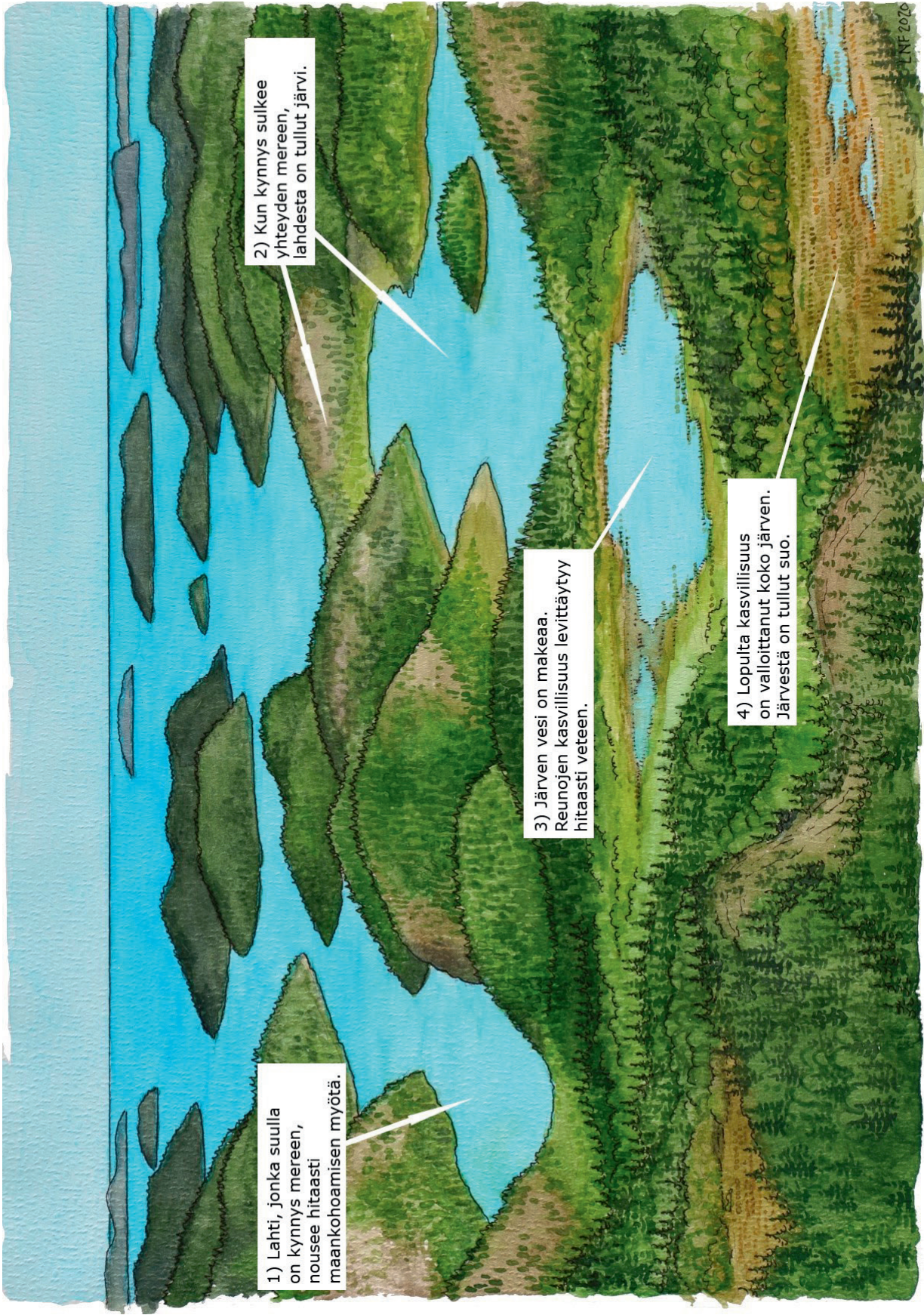
Maan kohotessa mukana kohosivat kaikki lahdet ja selätkin. Lopulta maa oli kohonnut niin paljon, että lahti oli vedenpinnan yläpuolella. Kun vesi ei enää pääse merestä lahteen, se muuttuu järveksi. Silloin sitä kutsutaan **sulkeutuneeksi merenlahdeksi**. Näin ovat syntyneet kaikki ylimmän rannan alapuolella sijaitsevat järvet.

Monilla järvillä on nimiä, jotka paljastavat niiden menneisyyden merenlahtina. Korkearannikon Nordingrassa on esimerkiksi Vågsfjärden-niminen järvi. Se tarkoittaa aaltoselkää. Jossain ylimmän rannan alapuolella sijaitsevissa järvissä elää edelleen kala- ja eläinlajeja, jotka kuuluisivat ennemmin mereen. Niiden esi-isät jäivät vangiksi, kun lahti tuhansia vuosia sitten kuroutui irti merestä. Sekä järvien nimet että nämä lajit ovat olleet tärkeä askel sen ymmärtämisessä, että järvet ovat aikaisemmin olleet osa merta.

Seuraavan sivun kuvassa näet, miten merenlahti kuroutuu irti merestä Korkearannikolla.

JÄÄKAUSI on ajanjakso, jolloin on niin kylmä, että suuri osa maata on jään peitossa. Jää ei sula edes kesällä.

YLIN RANTA tarkoittaa kohtaa, jossa vesiraja oli silloin, kun viimeisimmän jääkauden mannerjää oli sulanut pois.

2) Kun kynnyks sulkee yhteyden mereen, lahdesta on tullut järvi.

3) Järven vesi on makeaa. Reunojen kasvillisuus levittäytyy hitaasti veteen.

4) Lopulta kasvillisuus on valloittanut koko järven. Järvestä on tullut suo.

1) Lahti, jonka suulla on kynnyks mereen, nousee hitaasti maankohoamisen myötä.

KUVITUS: Liselott Nyström Forsén

1) Tässä lahti on yhä osa merta. Merenvastainen kapeampi osa muodostaa kannaksen.

- 2) Lahti on kohonnut niin, että siitä on tullut järvi.
 3) Vuosien kuluessa järvet alkavat uudelleen kasvaa.
 4) Lopulta ne ovat niin suuria, että niistä tulee soita.